

**Черненко Анатолій Павлович**  
доцент кафедри  
кримінально-правових дисциплін  
Дніпропетровського державного  
університету внутрішніх справ,  
кандидат юридичних наук, доцент

## **РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ОКРЕМИХ ПОЛОЖЕНЬ ПРОВАДЖЕННЯ ДІЗНАННЯ ПОТРЕБУЄ УДОСКОНАЛЕННЯ**

Інститут провадження дізнання в кримінальному процесі України не є новим, але його регламентація у чинному Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України) зазнала суттєвих змін порівняно з попереднім станом, тому й потребує особливої уваги. Певна річ всім нормам, що регламентують порядок провадження дізнання ми у цій невеликій за обсягом роботі не зможемо приділити увагу, тому хотілося б звернути увагу на окремі його процедури.

Перед тим, як приступити до предмету нашого дослідження, хотілося б звернути увагу на КПК України в цілому, у першу чергу на його структуру. Нагадаємо, що кодифікація — це засіб систематизації нормативних актів, що здійснюється шляхом перероблення та зведення правових норм, що містяться в різних актах, у логічно узгоджений нормативно-правовий акт, який системно і вичерпно регулює певну сферу суспільних відносин, як правило, на галузевому рівні [1]. Якщо говорити про КПК України, як про кодекс, тобто систематизований нормативно-правових акт, призначення якого максимально зручно розмістити норми, що регламентують окрему групу правовідносин, то у цьому плані КПК України до кінця не вирішує поставлене перед ним завдання, а у певних випадках, навіть ускладнює. Зрозуміло, великий за обсягом документ, яким є КПК України, й не може претендувати на ідеальний, але все ж, на наш погляд, у ньому й не спостерігається спроб претендувати на досконалий. Наприклад в нормах, присвячених регламентації заходів забезпечення кримінального провадження, не має вичерпного переліку таких заходів. Ми розуміємо, що це й не можливо, бо частина норм щодо цих заходів розміщена у різних розділах, зокрема у розділі II «Заходи забезпечення кримінального провадження», розділі IX «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження» та й у інших, але у розділі II «Заходи забезпечення кримінального провадження» про їх систему повинно бути відповідне посилання, або хоча б згадка. Така організація систематизації була б зручною, але цього не спостерігається, що становить доволі значну проблему у користуванні зазначеним кодексом, а точніше нормами, що містяться в ньому. Повною мірою окреслене «розбалансування» стосується багатьох інститутів КПК України, у тому числі й тих, що присвячені дізнанню. Але на цьому,

«вузькі місця» КПК України не вичерпуються. Окремі норми виписані не однозначно й можуть тлумачитися по різному, що «оголює» ще одну проблему кодексу. Певна річ, законодавець не має можливості коментувати всі норми, але на наш погляд, вони повинні бути виписані максимально однозначно і зрозуміло. Наприклад, у ч. 2 ст.217 КПК України зазначено: «Не можуть бути об'єднані в одне провадження матеріали досудових розслідувань щодо кримінального проступку та щодо злочину, крім випадків, коли це може негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду. У таких випадках розслідування злочину та кримінального проступку здійснюється за правилами досудового слідства. Положення глави 25 цього Кодексу в такому разі не застосовуються» [2].

Як бачимо у наведеній частині ст. 217 КПК України містяться доволі категоричні і у той же час суперечливі норми. При цьому їх зміст може бути зрозумілий по різному, що не сприяє належному правозастосуванню, а головне однозначній його оцінці. Припустимо слідчий і дізнавач розуміють ці норми, як дозвіл на об'єднання матеріалів досудового слідства і дізнання в одне провадження, можливо й прокурор погодиться з їхніми аргументами, але сторона захисту у цьому об'єднанні може побачити порушення вимог закону й прав підозрюваного, бо закон забороняє таке об'єднання. А як розсудить суперечки сторін суд, на що він буде спиратися у своєму рішенні? Законодавець зауважує, що об'єднання можливе коли це може негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду. Але які випадки можуть негативно вплинути на повноту досудового розслідування у КПК України не вказуються, не робиться посилення чи тлумачення тощо. Проблема проявляється ще й у тому, що науково-практичні коментарі до зазначеної статті КПК України, у його новій редакції, відсутні, а у попередніх редакціях вони не розв'язують проблему, а навпаки, ще більше її загострюють.

Так, Мего-Інфо – Юридичний портал №1 коментує цю ч. 2 ст. 217 КПК України так: «Відповідно до ч. 2 коментованої статті не можуть бути об'єднані в одне провадження матеріали досудових розслідувань щодо кримінального проступку та щодо злочину. Розслідування кримінальних проступків здійснюється у формі дізнання, розслідування злочинів здійснюється у формі досудового слідства (див. коментар до ст. 215 КПК). Проте не слід вважати порушенням процесуальних вимог розслідування в об'єднаному провадженні кількох злочинів, якщо за результатами досудового розслідування буде встановлено, що окремі з епізодів правопорушення є не злочином, а кримінальним проступком» [3]. Оцінити такий коментар, як повний, або такий, що вирішує проблеми не можна.

Більше того, існує й інший коментар норм цієї статті КПК України. Науковці (С.В. Ківалов та інші) кардинально протилежно коментують цю ж частину ст. 217 КПК України: «Не можуть бути об'єднані в одне провадження матеріали досудових розслідувань щодо кримінального проступку та щодо злочину, оскільки у цих правопорушень різні не тільки матеріально-правова

база, а й процесуальний порядок розслідування» [4, с.460 ].

Мабуть законодавці приймаючи відповідні зміни до законодавства, повинні були б пояснити суть цих змін, але Пояснювальні записки до Проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень», у цій частині, нажалі не дають відповіді на ці питання [5].

У такій ситуації ми можемо лише прогнозувати, що саме мали на увазі законодавці, ухвалюючи такі зміни до ч. 2 ст. 217 КПК України.

На наш погляд, досудове розслідування у формі досудового слідства дійсно суттєво відрізняється від провадження дізнання засобами збирання та перевірки доказів, заходами забезпечення кримінального провадження тощо. Відмінність у застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження, що застосовувалися до прийняття рішення про об'єднання, на наш погляд, не є небезпекою для ухвалення рішення про об'єднання матеріалів дізнання та досудового слідства, так само й інші відмінності між дізнанням та досудовим слідством, а ось відмінності у засобах збирання та перевірки доказів, відмінності їх джерел, мають певні питання.

Зокрема, під час досудового слідства не припустимо відбирання пояснення від осіб, долучення результатів медичного освідування, долучення висновку спеціаліста, спирання на показання технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, які цілком законно можуть використовуватися під час провадження дізнання (ст. 298-1 КПК України). В той же час, під час провадження дізнання, закон забороняє проведення всього арсеналу негласних (слідчих) розшукових дій (ст. 300 КПК України), які цілком правомірно можуть проводитись під час досудового слідства у тяжких чи особливо тяжких злочинах. Це мабуть основна й головна перешкода до об'єднання дізнання та досудового слідства. Хоча, таке ствердження є умовним, бо, на наш погляд, не несе жодних серйозних перешкод. На наше переконання, відбирання пояснення від осіб, долучення результатів медичного освідування, долучення висновку спеціаліста тощо, що відбулися у ході проведення дізнання до об'єднання з матеріалами досудового розслідування можуть бути використані для підтвердження фактів вчинення кримінального проступку, котрий був предметом дослідження під час дізнання. Певна річ, дані отриманні у ході проведення цих процесуальних дій, не можуть бути використані у доказуванні фактів вчинення злочинів, але вони й не будуть використані, бо проводилися виключно щодо факту кримінального проступку і жодним чином не торкалися факту злочину, матеріали щодо якого об'єднуються з матеріалами дізнання. А вже після об'єднання дізнання й досудового слідства в одне провадження, проведення таких процесуальних дій (відбирання пояснення від осіб, долучення результатів медичного освідування, долучення висновку

спеціаліста тощо), навіть, по фактах кримінального проступку є неприпустимим, бо після об'єднання у такому кримінальному провадженні будуть проводитися виключно слідчі (розшукові) дії. Тут виникає лише одна умова, або перешкода чи небезпека, коли слідчий повинен бути особливо обережним та не допустити у фактах кримінального проступку проведення негласних слідчих (розшукових) дій, що буде суттєвим порушенням закону. А спокуса у цьому питанні у слідчого потенційно може спостерігатися і відстежити її буде важко, бо слідчий може отримувати дозвіл на їх проведення по факту злочину і, можемо припустити, що не відмовиться «попутно» розслідувати за їх допомогою й факти кримінального проступку. Ось мабуть, ця обставина й може бути тією перешкодою до об'єднання розслідування дізнання й досудового слідства.

Певна річ, законодавством передбачено у цьому питанні відповідні запобіжники, якими є перевірка прокурором під час погодження ним рішення про проведення певних негласних слідчих (розшукових) дій, перевірка та дозвіл на їх проведення слідчим суддею і на кінець, ознайомлення з їх результатами сторони захисту та можливість їх оскарження у разі виявлення таких фактів. На наш погляд, такі запобіжники є достатніми й ця обставина не буде перешкодою до прийняття рішення про об'єднання матеріалів дізнання й досудового слідства.

Отже, наведені вище аргументи, дають нам можливість дійти висновку, що перешкод до прийняття рішення про об'єднання в одне провадження матеріалів досудових розслідувань щодо кримінального проступку та щодо злочину не має. У свою чергу, такий висновок дає підстави запропонувати внесення змін до ч. 2 ст. 217 КПК України та викласти її у такій редакції:

«Матеріали досудових розслідувань щодо кримінального проступку та щодо злочину можуть бути об'єднані в одне провадження за наявності підстав зазначених у частині першій цієї статті. До ухвалення такого рішення розслідування фактів вчинення кримінального проступку у формі дізнання повинно бути завершено. Після ухвалення рішення про об'єднання, розслідування злочину та кримінального проступку здійснюється за правилами досудового слідства. Положення глави 25 цього Кодексу в такому разі по об'єднаному провадженню не застосовуються».

На наш погляд, така зміна регламентації здатна вирішити окреслену вище проблему.

#### Список використаних джерел:

1. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>

2. Кримінальний процесуальний кодекс України (*Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#n2078>

3. Мего-Інфо – Юридичний портал №1. Коментар до ч. 2 ст. 217 КПК України. URL :

<http://meگو.info/%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%B%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F-217-%D0%BE%D0%B1%D1%94%D0%B4%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%96-%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D1%96%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B2-%D0%B4%D0%BE%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F>

4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко – Х.: Одиссей, 2013. – 1104 с. URL : <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2017/09/KPK-komentar.pdf>

5. Пояснювальні записки до проектів Закону України: «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» URL : [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_2?pf3516=3314&skl=10](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=3314&skl=10) та до «проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» URL : [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_2?pf3516=7279-%D0%B4&skl=9](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=7279-%D0%B4&skl=9)

**Шендрик Юлія Володимирівна**  
викладач кафедри кримінального  
процесу та стратегічних розслідувань  
Дніпропетровського державного  
університету внутрішніх справ

## **ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ**

Здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень у сфері економіки є надважливим під час воєнного стану. Останнім часом нажаль збільшилася кількість резонансних злочинів у цій сфері, що призводить до завдання збитків державі та підриває довіру до нашої країни з боку іноземних партнерів, які надають фінансову допомогу, вкрай необхідну для боротьби із зовнішнім ворогом та забезпечення життєвих потреб громадян.

В умовах воєнного стану до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) були внесені численні зміни, однак до теперішнього часу багато проблемних питань не вирішені.

Так, в ході досудового розслідування кримінальних правопорушень у сфері економіки виникає необхідність у проведенні експертиз, спрямованих на встановлення розміру матеріальної шкоди, завданої внаслідок скоєння злочину, а також осіб, причетних до його вчинення. З цією метою зазвичай проводиться судова почеркознавча, судова технічна експертиза документів, судова